

Begäran om tvångslikvidation på grund av överträdelse av aktiebolagslagen avslås

I 25 kap. aktiebolagslagen (2005:551) (ABL) finns regler om att aktiebolag utifrån olika grunder kan avvecklas genom likvidation, antingen frivilligt eller tvångsvis. Likvidation innebär att aktiebolaget är upplöst efter att alla skulder och förpliktelser reglerats och eventuellt överskott fördelats mellan aktieägarna när likvidatorn lagt fram slutredovisningen. Likvidation är alltså inte ett obeståndsförfarande utan utgår från att alla skulder kan betalas och att alla kostnader för förfarandet också kan täckas med tillgängliga medel som givetvis också kan tillskjutas av ägare eller annan om bolaget självt inte skulle ha tillgänglig likviditet.

Vid frivillig likvidation beslutar bolagsstämman om att bolaget ska träda i likvidation och skälen till beslutet kan variera. Vid tvångslikvidation beslutar Bolagsverket eller domstol att bolaget ska gå i likvidation. Det finns flera olika grunder till att ett bolag ska gå i tvångslikvidation, t.ex. om bolaget inte har inkommit med årsredovisning och revisionsberättelse i tid eller på grund av kapitalbrist.

Ytterligare en grund för tvångslikvidation återfinns i 25 kap. 21 § ABL. I nämnda paragraf framgår att tingsrätten, på talan av en ägare till minst en tiondel av ett aktiebolags aktier, ska besluta att bolaget ska gå i likvidation, om andra aktieägare, genom att missbruka sitt inflytande, uppsåtligt har medverkat till en överträdelse av bl.a. ABL. En förutsättning för beslut om tvångslikvidation enligt 25 kap. 21 § ABL är att det föreligger särskilda skäl till det på grund av missbrukets långvarighet eller någon annan anledning. Bestämmelsen tillkom vid införandet av 1975 års aktiebolagslag (1975:1385) och i förarbetena uttalades att regeln utgör ”den yttersta sanktionen mot grövre maktmissbruk”. Vidare framgår av förarbetena att de särskilda skäl som krävs för likvidation ”kan vara att missbruket varit grovt och att fara föreligger för att det upprepas”. Bestämmelsen har tillämpats mycket sparsamt i domstolspraxis.

Regeln i 25 kap. 21 § ABL har nyligen varit föremål för prövning av Uddevalla tingsrätt. Bakgrunden till målet var följande. Bert Inge Hogsved startade år 1980 bolaget Hogia AB (”Bolaget”). Bert Inge Hogsved gav sina söner Johan och Markus Hogsved 15 procent vardera av aktierna i Bolaget som gåva när de var barn. Resterande del av aktierna, 70 procent, ägs fortfarande av Bert Inge Hogsved och hans fru, Åse Hogsved. Bert Inge Hogsved var fram till år 2022 Bolagets verkställande direktör och är sedan 2021 styrelsens ordförande. Sönerna har tidigare varit anställda i koncernen. Båda har varit suppleanter i Bolagets styrelse och Markus Hogsved har tidigare varit ordinarie styrelseledamot. På senare år har sönerna haft synpunkter på Bolagets verksamhet och Bolagsverket utsåg, på deras begäran, år 2019 en särskild granskare med uppdrag att för deras räkning – som minoritetsägare – granska Bolagets verksamhet.

På grund av att det majoritetsmissbruk som sönerna ansåg föreligga yrkade de att domstolen skulle bestämma att Bolaget skulle gå i likvidation. De fem olika omständigheter som påstods utgöra majoritetsmissbruk prövades av tingsrätten.

För det första prövade tingsrätten om lån som Bolaget lämnat till dess dotterbolag, som endast ägs av Bert Inge och Åse Hogsved, skulle anses vara en förbjuden värdeöverföring. Domstolen fastslog att det var fråga om affärshändelser som medfört att Bolagets förmögenhet minskat. Därefter prövades frågan om värdeöverföringen varit av rent affärsmässig karaktär eller inte. Parterna var i denna del inte överens om att villkoren för Bolagets lån varit affärsmässiga. Bland annat gjorde sönerna gällande att lånen skett utan någon ställd säkerhet och löpt med en ränta som inte var marknadsmässig och utan krav på amortering. Tingsrätten konstaterade att det var visat att det förekommit en värdeöverföring från Bolaget till dess dotterbolag, i strid med ABL:s bestämmelser.

För det andra prövade tingsrätten om minoritetens rätt att ta del av information om Bolaget hade kränkts. Sönerna hade vid flera tillfällen begärt viss information av Bolaget och styrelsen hade inte efterkommit deras önskemål. Bolaget hävdade bl.a. att viss information inte fanns tillgänglig hos Bolaget och att viss information inte kunde lämnas ut på grund av att sönerna bedrev konkurrerande

verksamhet. Tingsrätten konstaterade i samtliga avseenden som gjordes gällande att Bolaget brutit i sin skyldighet att förse Johan och Markus Hogsved med begärd information.

För det tredje prövade tingsrätten frågan om hembudsskyldighet. Bolaget hade från början en bestämmelse om hembud, som innebar att den aktieägare som önskade sälja sina aktier först skulle erbjuda övriga aktieägare att köpa aktierna. Bestämmelsen ändrades sedan till att inte gälla för överlåtelser till Bert Inge och Åse Hogsveds Stiftelse till att därefter avskaffas. Sönerna gjorde gällande att beslutet om att stiftelsen skulle kunna erhålla aktier utan krav på hembud innebar ett missgynnande av dem som ägare till minoritetsaktier. Tingsrätten fastslog att den ändrade, och sedermera upphävda, hembudsregeln inte kunde sägas ha inneburit något direkt missgynnande av sönerna Johan och Markus Hogsved och kunde således inte strida mot förbudet i ABL om bolagsstämmobeslut som är ägnade att ge en otillbörlig fördel åt en aktieägare eller någon annan till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare.

För det fjärde gjorde sönerna gällande att Bolaget inte beslutat om någon utdelning för år 2019, trots att Bolaget hade fritt eget kapital som räckte till utdelning. Bolaget hänvisade i denna del till försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § ABL. Tingsrätten konstaterade att de skäl som Bolaget hänvisade till, bl.a. Corona-pandemin samt en vikande ekonomisk utveckling för koncernen, inte utgjorde sådana skäl att Bolaget hade rätt att hålla inne med 2019 års utdelning.

Den sista och femte frågan som prövades av tingsrätten var huruvida det förekommit formella fel i Bolagets handläggning av ärenden. Bland annat konstaterades att styrelsen fattat beslut utan att alla styrelseledamöter undertecknat protokollet och att Bert Inge Hogsved varit jävig i de beslut som fattades om lån från Bolaget till dess dotterbolag. De formella fel som förekommit bedömdes vara av betydelse.

Tingsrätten fann att Bolaget, genom majoritetsägarnas inflytande i Bolaget, brutit mot bestämmelser i ABL samt gjort sig skyldigt till formella fel av betydelse i handläggningen. Även om Bolaget i vissa delar försökt att rätta de brister som uppkommit, ansåg tingsrätten att majoritetsägarna i Bolaget genom sitt sätt att styra Bolaget uppsåtligt hade missbrukat sitt inflytande.

Slutligen prövade tingsrätten om s k särskilda skäl förelåg, vilket krävs för att kunna bifalla minoritetens talan om likvidation. Missbruket konstaterades ha pågått under lång tid och avsåg också överträdelse av centrala bestämmelser i ABL till skydd för minoriteten. Mot detta vägdes bl.a. att minoritetsägarna tidigare haft relativt centrala roller i Bolaget och då inte haft invändningar mot det aktuella affärsupplägget samt att Bolaget i efterhand tillgodosett minoritetens rätt till utdelning. Tingsrätten konstaterade att även med beaktande av att det inte bedömdes gå att utesluta framtida majoritetsmissbruk, kunde inte missbruket anses vara så pass grovt, att det aktualiserar den yttersta sanktionen mot grövre maktmissbruk. Vid en samlad bedömning kom tingsrätten fram till att det inte förelåg sådana särskilda skäl som krävs för att försätta Bolaget i likvidation enligt 25 kap. 21 § ABL.

Målet har överklagats till hovrätten som ännu inte prövat frågan om prövningstillstånd ska meddelas. Mot bakgrund av den sparsamma tillämpningen av 25 kap. 21 § ABL och bristen på praxis blir utgången i målet intressant att följa om det tas upp till prövning.

Författare: Lisa Drougge, biträdande jurist